

Zagreb, 25.02.2013.g.

Hrvatska agencija za poštu i elektroničke komunikacije
Ulica Roberta Frangeša Mihanovića 9
HR-10110 ZAGREB

PREDMET: Javna rasprava - Analiza tržišta završavanja (terminacije) poziva u određenu pokretnu javnu komunikacijsku mrežu

VIPnet d.o.o. (dalje u tekstu: Vipnet) kao operator javnih komunikacijskih usluga dostavlja svoj komentar i očitovanje na javnu raspravu o Analizi tržišta završavanja (terminacije) poziva u određenu pokretnu javnu komunikacijsku mrežu, kako slijedi:

Vipnet smatra da je prijedlog HAKOM-a u smislu regulacije cijena terminacije (za nacionalni i međunarodni promet) potrebno temeljno revidirati na način da se u odluku implementiraju načela modela padajuće cijene (Glidepath), za buduću primjenu s obzirom na trenutno nepoznati rezultat kojeg će dati model za troškovno utvrđivanje cijena.

Predlažemo implementirati obvezu nadzora cijena na sljedeći način:

Cijena nacionalne terminacije:

- ❖ Zadržavanje postojeće razine cijene do 1. srpnja 2014.g.;
- ❖ Primjena troškovno usmjerene cijene s danom 1. srpnja 2016.g.;
- ❖ Jedan međukorak pada cijene između sadašnje i troškovno orijentirane vrijednosti (1. srpnja 2014.g.);
- ❖ Međukorak treba biti definiran jednoznačno s unaprijed određenim točnim iznosom cijene terminacije (kn/min).

Cijena međunarodne terminacije:

- ❖ Zadržavanje postojeće razine cijene do 1. srpnja 2013.g.;
- ❖ Primjena troškovno usmjerene cijene s danom 1. srpnja 2016.g.;
- ❖ Tri međukoraka pada cijene između sadašnje i troškovno orijentirane vrijednosti (1. srpnja 2013.g., 1. srpnja 2014.g. i 1. srpnja 2015.g.);
- ❖ Međukoraci trebaju biti definirani jednoznačno s unaprijed određenim točnim iznosima cijena terminacije (kn/min).

Ovaj naš prijedlog temeljimo na:

- Analizi podataka o regulaciji cijene terminacije u pokretnim mrežama (izvor: Cullen International);
- „Metodologiji izrade i primjene troškovnih modela za nepokretnu i pokretnu mrežu i univerzalnu uslugu“ od strane HAKOM-a od 29. veljače 2012.g.;
- Rješenju Vijeća HAKOM-a od 31. ožujka 2010.g., na temu djelomičnog ukidanja obveze nadzora cijena za promet nastao u inozemstvu;
- Analizi utjecaja na krajnje korisnike, poslovanje Vipneta, na vrijednost tržišta i gospodarstvo RH;
- Analizi primjene alternativnih modela implementacije mjere nadzora cijene terminacije poziva.

Također dajemo i nekoliko prijedloga za ispravke i pojašnjenja u tekstu dokumenta Analize tržišta završavanja (terminacije) poziva u određenu pokretnu javnu komunikacijsku mrežu, kako slijedi.

1. Točka 7.3. dokumenta Analize tržišta – Obveza transparentnosti

S obzirom na tekst u sedmom stavku točke 7.3. dokumenta Analize tržišta (strana 51.):

„Uzevši u obzir da rok objave standardne ponude međupovezivanja i rok stupanja na snagu postojeće cijene završavanja (terminacije) poziva, koja je sastavni dio poglavlja 7.4. dokumenta Analize tržišta, nije isti, predlažemo da operatori sa značajnom tržišnom snagom HT, Tele2 i Vipnet budu obvezni u standardnu ponudu međupovezivanja koju će objaviti u roku od 30 dana od stupanja na snagu odluke o određivanju operatora sa značajnom tržišnom snagom ugraditi tekst:

- Postojeću cijenu završavanja (terminacije) poziva u iznosu od 0,195 kn/min pored koje će napomenuti da je na snazi od dana 01. siječnja 2013. godine.

Nakon izrade troškovnih modela te određivanja cijena usluge završavanja (terminacije) poziva u određenu pokretnu javnu komunikacijsku mrežu na temelju istih, operatori će biti dužni u svoju standardnu ponudu ugraditi troškovno usmjerene cijene koje će biti određene u zasebnom postupku.“

Kako se u trenutku određivanja cijena usluge završavanja (terminacije) na temelju troškovnih modela, sukladno, u ovom očitovanju argumentiranim razlozima, **ne bi nikako smjelo pristupiti trenutnoj primjeni te troškovne cijene**, Vipnet smatra da je potrebno uvrstiti precizniju odredbu, kojom se jasno i nedvojbeno određuje da će **nove cijene terminacije biti određene u zasebnom postupku**, a koje u trenutku nakon izrade troškovnih modela, **uvođenjem modela padajuće cijene (Glidepath), neće biti jednake troškovno orijentiranoj cijeni**.

Stoga predlažemo da se tekst izmijeni na sljedeći način:

„Nakon izrade troškovnih modela te određivanja cijena usluge završavanja (terminacije) poziva u određenu pokretnu javnu komunikacijsku mrežu na temelju istih, operatori će biti dužni u svoju standardnu ponudu ugraditi nove cijene koje će biti određene u zasebnom postupku.“

2. Točka 7.4. dokumenta analize tržišta

A) Primjena troškovno usmjerene cijene

Uz regulatornu obvezu nadzora cijena, za Vipnet je važno odgovoriti na pitanje kako će se uspostaviti prijelazni uvjeti za primjenu cijene iz troškovnih modela, odnosno smatramo da je temeljem analiza i podataka koje smo proveli, **potrebno iz prijedloga dokumenta Analize tržišta brisati tekst (na strani 57.):**

„Dodatno, prethodno definirana cijena primjenjivati će se i za uslugu završavanja (terminacije) međunarodnih poziva u slučaju kada ih se u određenu pokretnu javnu komunikacijsku mrežu predaje iz druge nacionalne javne komunikacijske mreže (tzv. indirektnu međunarodnu terminaciju). Napominjemo, kako je i ranije u dokumentu i navedeno, trošak završavanja (terminacije) poziva je isti neovisno iz koje mreže poziv dolazi iz razloga što se za sve pozive koriste isti mrežni elementi iz kojih proizlaze isti troškovi.“

Iz navedenog teksta iščitavamo da je stav HAKOM-a da će se provesti izjednačavanje cijene međunarodne terminacije u pokretnu mrežu sa cijenom nacionalne terminacije u pokretne mreže.

Vipnet prihvaća da se te cijene u jednom trenutku moraju izjednačiti, no **ne možemo prihvatiti da se iste izjednače u trenutku stupanja na snagu odluke u ovom postupku analize tržišta.**

Vipnet se protivi prijedlogu HAKOM-a jer smatramo da takav model primjene troškovno usmjerene cijene na nacionalnu i međunarodnu terminaciju u pokretne mreže nije opravdan. Ukratko, smatramo da **umjesto predloženog izjednačenja cijena nacionalne i međunarodne terminacije, i njihovog smanjenja na troškovno usmjerenu cijenu, problematici treba pristupiti na drugačiji način:**

- **Odrediti trenutak izjednačavanja cijena nacionalne i međunarodne terminacije, i to na dan 1.7.2016.g.**
- **Urediti prijelazno razdoblje za nacionalnu i međunarodnu terminaciju zasebnim *Glidepath* putanjama.**

Nadalje, s obzirom da u ovom trenutku da ne postoji podatak o troškovno usmjerenoj cijeni (koja bi se primjenjivala u potpunosti na dan 1.7.2016.g.), smatramo da je potrebno definirati načela modela padajuće cijene *Glidepath* koji bi se primijenio u planiranom zasebnom postupku koji će se provesti nakon dobivanja rezultata troškovnog modela.

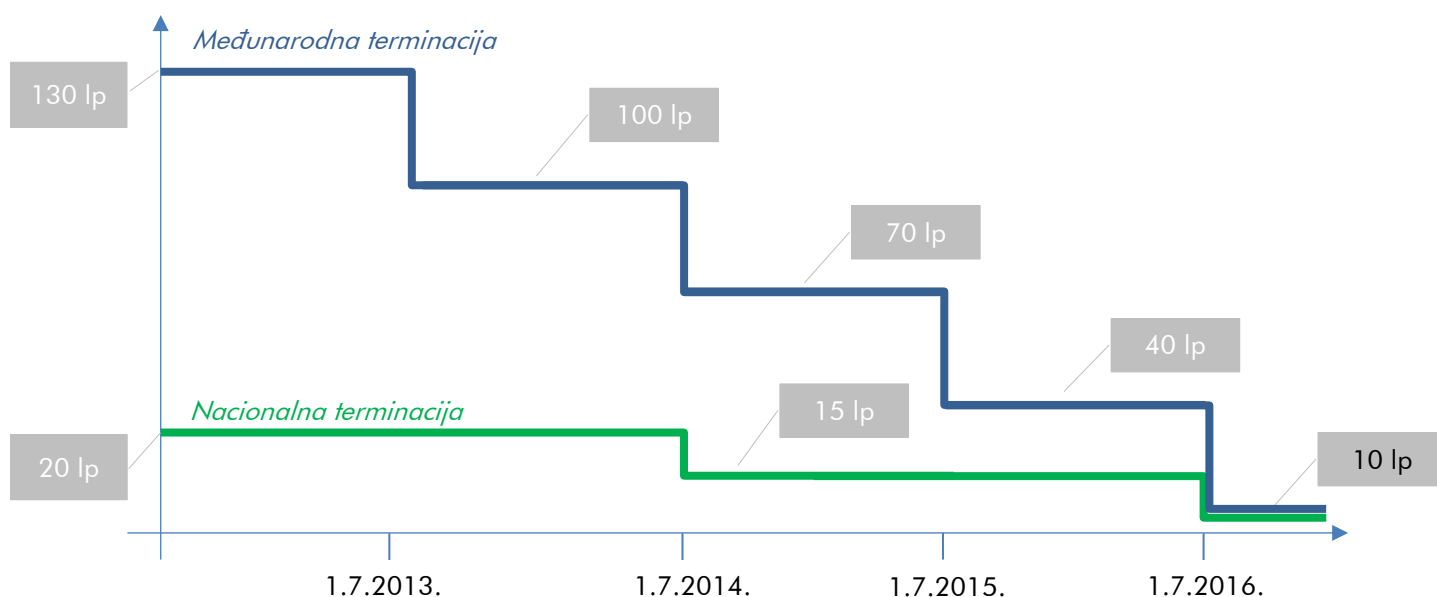
Odrednice koje bi definirale model padajuće cijene *Glidepath* bi bile:

- a. Broj koraka modela padajuće cijene *Glidepath*-a mora ovisiti o odnosu sadašnje cijene terminacije i troškovno usmjerene cijene terminacije:
 - ukoliko je odnos sadašnje cijene terminacije i troškovno usmjerene cijene terminacije ≥ 10 , predložimo *Glidepath* definirati u 3 međukoraka,
 - ukoliko je odnos sadašnje cijene terminacije i troškovno usmjerene cijene terminacije > 2 i < 10 , predložimo *Glidepath* definirati u 2 međukoraka,
 - ukoliko je odnos sadašnje cijene terminacije i troškovno usmjerene cijene terminacije ≤ 2 , predložimo *Glidepath* definirati u 1 međukoraku.

b. Trajanje međukoraka:

Prijedlog Vipneta je da optimalno i razumno trajanje međukoraka treba biti u trajanju od 12 mjeseci, a najmanje 6 mjeseci (prijedlog je baziran na analiziranim podacima iz nastavka ovog dokumenta).

Grafički prikaz modela padajućih cijena - *Glidepath*:

Slika 1. Vipnetov prijedlog realizacije modela padajućih cijena *glidepath*

Odgovarajući tekst temeljem našeg prijedloga potrebno je ugraditi u dokument analize tržišta.

Time bi se postiglo da se u trenutku dobivanja troškovno usmjerene cijene iz troškovnog modela, može jednoznačno odrediti model padajuće cijene, posebno za međunarodnu a posebno za nacionalnu cijenu terminacije poziva, s konkretnim točnim iznosima poznatima unaprijed za cijelo razdoblje do konačnog trenutka dolaska na stvarnu troškovnu usmjerenu cijenu.

B) Obveze operatora u okviru standardnih ponuda

Uz navedeno u točki A) u članku 7.4. dokumenta Analize tržišta (na stranici 57.) također predlažemo **izmjene teksta, na način da se u dokument ugrade sljedeće odredbe:**

- operatori sa značajnom tržišnom snagom HT, Tele2 i Vipnet obvezni su u standardnu ponudu međupovezivanja koju će objaviti u roku od 30 dana od stupanja na snagu odluke o određivanju operatora sa značajnom tržišnom snagom ugraditi:

- postojeću cijenu završavanja (terminacije) poziva generiranog u RH i poslanog iz druge nacionalne javne komunikacijske mreže u iznosu od 0,195 kn/min pored koje će napomenuti da je na snazi od dana 01. siječnja 2013. godine.
- postojeću cijenu završavanja (terminacije) poziva generiranog u inozemnim mrežama i predanog iz druge nacionalne javne komunikacijske mreže ili međunarodne mreže u iznosu od 1,28 kn/min pored koje će napomenuti da je na snazi od dana 01. siječnja 2013. godine.
- nakon izrade troškovnih modela te određivanja cijena usluge završavanja (terminacije) poziva u određenu pokretnu javnu komunikacijsku mrežu na temelju istih, operatori su dužni u standardnu ponudu ugraditi cijene sukladno modelu padajuće cijene - *Glidepath*.

Obrazloženja za primjenu modela padajuće cijene (*Glidepath*) su sljedeća:

- a. Cijena nacionalne terminacije je već određena u iznosu 0,195 kn/min od 1. siječnja 2013.g., primjenom EU prosječne cijene (*Benchmark*) od 2.6 centi EUR.

Time su uvjeti u RH već sada usklađeni s EU, te je neutemeljeno i neracionalno smanjivati cijene odmah u trenutku donošenja odluke u postupku ove analize tržišta ispod te razine.

- b. Primjena *Roaming III* regulacije u RH kreće od 01. srpnja 2013.g.

Ova mjera imat će ogroman negativni učinak na prihode operatora, na vrijednost tržišta, na prihode državnog proračuna i na BDP, te gospodarstvo RH u cjelini.

- c. Temeljem analize podataka iz portala Cullen International

Vrlo je lako pokazati da većina EU zemalja još uvijek nije primijenila Preporuku Europske Komisije (*Commission Recommendation of 7.5.2009 on the Regulatory Treatment of Fixed and Mobile Termination Rates in the EU*) s danom 31.12.2012.g. što pokazuje da svaka zemlja članica EU zadržava pravo u opravdanim okolnostima odgoditi primjenu preporuke s obzirom na posebnosti vlastitog tržišta.

Rezultati naše analize implementacije navedene preporuke pokazuju sljedeće (podaci su sadržani u prilogu 1. ovog dokumenta):

- U samo 13 zemalja određen je datum primjene LRIC modela (FR, GR, IE, IT, PT, ES, UK, BG, HU, LT, MT, SK, SI);
- Od navedenih 13 zemalja, u 7 njih određen je datum primjene nakon 1.1.2013.g. (IE, IT, ES, UK, BG, HU, MT);
- Čak u 14 zemalja EU nije određen datum primjene Preporuke Komisije;
- Samo je u jednoj zemlji (IE) definiran *Glidepath* model kao rezultat potpune implementacije mjerodavne preporuke EK, a koji je u primjeni od 1.1.2013.g.;

- *Glidepath* je općenito korišten u najmanje 18 zemalja;
- Prosjek cijene iz troškovnih modela zemalja članica EU je 1,225 centi/min (9,25 lp/min);
- Prosjek trajanja *Glidepath* modela koji su bili ili jesu u primjeni je 2 godine i 10 mjeseci;
- Omjer cijena terminacije prije primjene *Glidepath* modela i nakon isteka valjanosti *Glidepath* modela je 3,93;
- Iz Slika 1. – 3. Vidljivo je da su u počecima definiranja *Glidepath* modela standardna razdoblja trajanja pojedine razine cijene, bila godina dana, dok su u kasnijim razdobljima, s porastom broja takvih modela i brojem zemalja koje ih koriste, trajanja koraka bila u velikoj većini slučajeva na razini 6 mjeseci.

Temeljem prethodno navedenih podataka i činjenica zaključujemo sljedeće:

- Preporuka EK nije u potpuno implementirana u čak 21 zemlji članici EU;
- Preporuka EK mora se u RH implementirati na način koji u cijelosti uvažava posebnosti regulatorne situacije u RH i nacionalne specifičnosti, i vidimo nužnost da se u tom postupku uvaži zatečeno stanje na tržištu;
- Iz navedenih podataka u najmanju je ruku vidljivo da je pristup regulaciji, dinamika i način implementacije mjerodavne preporuke EK vrlo različit od zemlje do zemlje, što upućuje da svaka pojedina zemlja primjenjuje pristup koji uvažava vlastite nacionalne specifičnosti;
- Trajanje pojedinačnih razdoblja primjene određene razine cijene u modelu padajuće cijene (*Glidepath*) je u pravilu 12 mjeseci ili 6 mjeseci.

3. Argumenti s obzirom na dokument Metodologija izrade i primjene troškovnih modela za nepokretnu i pokretnu mrežu i univerzalnu uslugu, od 29.02.2012.g.

a. Tekst na stranici 4.

"Nacionalna regulatorna tijela će osigurati da svi načini povrata troškova i metodologije određivanja cijena koje su određene budu usmjerene na promicanje djelotvornosti i održivog tržišnog natjecanja, te na ostvarivanje najvećih pogodnosti za krajnje korisnike usluga."

Navedeni ciljevi u potpunosti su usklađeni s Direktivom Europske komisije o pristupu iz 2002.g. s obzirom da upravo zadržavanje odnosno usporenje smanjenja cijena za terminaciju poziva u pokretne mreže ima za posljedicu najveće pogodnosti za krajnje korisnike usluga, jer se ublaživanjem pada tih cijena smanjuje mogućnost da operatori kompenziraju pad prihoda u veleprodajnom segmentu, dizanjem cijena u maloprodajnom dijelu, čime bi se napravio negativan utjecaj izravno na korisnike usluga.

b. Tekst na stranici 67. - Postupno određivanje cijena („glide-path“)

„U slučaju da primjena modela "odozdo prema gore" pokaže da troškovno usmjerena cijena znatno odstupa od postojećih reguliranih cijena, moglo bi biti prikladno razmotriti postavljanja cijena na razinu troška nakon određenog razdoblja. Takav način određivanja cijena naziva se postupnim određivanjem cijena ili „glide-path“. Potreba za postupnim određivanjem cijena može nastati i u slučaju da se usluga koja je u prošlosti pružena putem određene tehnologije počne pružati putem nove tehnologije koja je jeftinija.

Mehanizam postupnog određivanja cijena općenito se koristi za cijene završavanja poziva u pokretne i nepokretne mreže te postupno dovodi do troškovno usmjerene cijene. Navedeno operatorima daje vremena da planiraju smanjenje prihoda i nudi im stabilnost umjesto naglog šoka u slučaju da se troškovno usmjerena cijena počne odmah koristiti.“

Posebno, u slučaju cijene međunarodne terminacije u pokretnu mrežu, razvidno je da će postojeća cijena znatno odstupati od troškovne usmjerene cijene, čime je svakako potrebno razmotriti, a po mišljenju Vipneta i implementirati model padajuće cijene (*Glidepath*).

Vežano uz pitanje regulacije cijene međunarodne terminacije, napominjemo da maloprodajni cjenici međunarodnih operatora za međunarodne pozive u praksi nisu podijeljeni po državama već su države svrstane u određene skupine, te se stoga ne očekuje da bi pad cijena međunarodne terminacije u RH (čak i kada bi se cijena odmah smanjila na razinu nacionalne terminacije), proizveo osjetljiv pozitivan učinak na korisnike međunarodnih operatora koji pozivaju RH jer se ne očekuje da će strani operatori smanjiti cijene poziva prema RH svojim korisnicima. Zbog navedenog smatramo da je nužno i objektivno da HAKOM implementira *Glidepath* model u okvir regulatorne obveze nadzora cijena.

c. Tekst na stranici 68.

„U odnosu na MTR, Europska komisija ističe da: "postupno određivanje cijena prema troškovno usmjerenoj cijeni treba biti odmah uspostavljeno jer bi odgoda onemogućila što brži prelazak na troškovnu usmjerenost." U skladu s objavom Preporuke EK-a, mnoga su nacionalna regulatorna tijela primijenila postupno određivanje cijena (glidepath) na smanjenje cijena završavanja poziva u pokretne mreže:

- *Ofcom je predložio postupno određivanje cijena kroz razdoblje od četiri godine tijekom kojeg bi cijene završavanja poziva u pokretnu mrežu trebale precizno s postojećim razinama cijena na troškovno usmjerenu cijenu koja je izračunata pomoću „čistog“ LRIC pristupa.*
- *ARCEP je primijenio postupno određivanje cijena na cijene završavanja poziva u pokretnu mrežu kako bi veleprodajne cijene bile određene na temelju LRIC troškovima učinkovitog generičkog operatora do siječnja 2013. Navedeno je u skladu s Preporukom EK.*
- *ComReg je također zaključio da je pristup postupnog određivanja cijena prikladan u cilju smanjenja cijena završavanja poziva u pokretnu mrežu.*

HAKOM smatra da bi u slučaju značajne razlike između postojećih cijena i troškovno usmjerenih cijena na temelju modela "odozdo prema gore" moglo biti prikladno razmotriti primjenu postupnog određivanja cijena kao prijelaznog mehanizma prema razini utemeljenoj na stvarnim troškovima. Međutim, HAKOM isto smatra da primjena postupnog određivanja cijena produljuje razdoblje tijekom kojeg cijene ostaju

iznad stvarnog troška i tako odgađa dobrobit korisnika koja proizlazi iz troškovno usmjerenih cijena. HAKOM će isto uzeti u obzir kod određivanja odgovarajućeg trajanja postupnog određivanja cijena („glide-path“).“

Tekst potvrđuje našu analizu i nalaz da je u većini zemalja u EU implementiran *Glidepath* model, pa stoga smatramo da je i u RH opravdano njegovo uvođenje.

4. Rješenje HAKOM-a od 31. ožujka 2010.g.

U obrazloženju svog Rješenja, HAKOM na stranici 4. utvrđuje slijedeće:

„Pri tome HAKOM-a je stava da u vrijeme velike ekonomske krize sektor informacijske i komunikacijske tehnologije ima vrlo bitnu ulogu na putu brzog oporavka cjelokupnog gospodarstva. Utoliko je HAKOM vodio i računa da odluke koje donosi u ovom trenutku ne utječu naglo na promjene tokova sredstava, a što može imati negativan utjecaj na investicije, nacionalni BDP i oporavak gospodarstva, već da odluke budu u smjeru stvaranja održivog tržišnog natjecanja koje će utjecati i na stabilni gospodarski razvoj Republike Hrvatske.“

Uvažavajući gore navedene argumente podnositelja, te uzimajući u obzir da smanjeni prihod do kojeg bi nesporno došlo ne bi imao pozitivan učinak na krajnje korisnike u Republici Hrvatskoj, HAKOM smatra da uvođenje regulatorne obveze troškovnog računovodstva i nadzora cijena za pozive koji su započeli u inozemstvu, a koji su u nacionalne pokretne mreže tranzitirani iz drugih nacionalnih mreža, u ovom trenutku ne bi bilo u skladu s načelom razmjernosti, pa je stoga odlučeno kao u točki I. izreke.“

S obzirom na citirano Rješenje HAKOM-a od 31.ožujka 2010.g. smatramo da i dalje postoje okolnosti koje u odnosu na 2010.g. nisu promijenjene (štoviše, pogoršane su), a koje i u ovoj analizi tržišta trebaju rezultirati do toga da se cijena međunarodne terminacije poziva u pokretne mreže treba uskladiti s cijenom nacionalne terminacije poziva putem modela padajuće cijene (*Glidepath*). Te okolnosti su slijedeće:

- Postojanje gospodarske krize (u težem obliku u odnosu na 2010.g.);
- Uloga sektora i operatora pokretne mreže u oporavku gospodarstva kroz visoka očekivanja na razinu novog investicijskog ciklusa operatora u cilju ispunjenja ciljeva nacionalne strategije razvitka širokopojasnog pristupa Vlade RH i preuzetih obveza iz strateškog dokumenta EU pod nazivom „Digital Agenda for Europe“;
- Negativan utjecaj na promjenu toka sredstava;
- Negativan utjecaj na investicije;
- Djelovanje u cilju razvoja RH;
- Nesporno smanjenje prihoda operatora i pada vrijednosti tržišta elektroničkih komunikacija RH;
- Izostanak pozitivnog utjecaja na korisnike u RH.

Želimo naglasiti da smatramo kako, u odnosu na vrijeme donošenja navedenog Rješenja, NIJE došlo do pozitivnih pomaka koji bi opravdali neposredan pad postojeće cijene međunarodne terminacije na razinu cijene nacionalne terminacije. Štoviše, smatramo da su se makroekonomski pokazatelji pogoršali. Stoga, uvažavajući da će do izjednačenja tih dviju cijena neizbježno doći u jednom trenutku u budućnosti, smatramo da je jedino primjereno rješenje koje je konzistentno s dosadašnjom regulatornom praksom u RH koju je HAKOM provodio (koje istovremeno nije suprotno regulatornoj praksi u zemljama EU), određivanje i primjena modela padajuće cijene.

5. Točka 2.4. dokumenta Analize tržišta - Osvrt na trenutno važeću odluku o Analizi tržišta završavanja (terminacije) poziva u određenu pokretnu javnu komunikacijsku mrežu

S obzirom na tekst (strana 9.):

„U skladu s navedenim, rješenjem definirano je da operatori pokretnih mreža ne smiju nacionalnim operatorima naplaćivati uslugu završavanja poziva po cijeni nižoj od iste koju naplaćuju međunarodnim operatorima, a da istovremeno nacionalnim operatorima međunarodno završavanje poziva mogu naplatiti po tržišnoj cijeni.“

Vipnet smatra da je ovdje došlo do pogreške u pisanju, pa predlažemo izmjenu teksta u jednoj riječi, kako slijedi:

„U skladu s navedenim, rješenjem definirano je da operatori pokretnih mreža ne smiju nacionalnim operatorima naplaćivati uslugu završavanja poziva po cijeni višoj od iste koju naplaćuju međunarodnim operatorima, a da istovremeno nacionalnim operatorima međunarodno završavanje poziva mogu naplatiti po tržišnoj cijeni.“

6. Gospodarski efekt na vrijednost tržišta elektroničkih komunikacija RH

Financijske utjecaje smo promatrali s obzirom na pad prihoda, odnosom stanja koje je trenutno na snazi i stanja s primjenom novih regulatornih mjera nadzora cijena, a efekti su iskazani za razdoblje 01.01. – 31.12.2013. godine.

U svakom slučaju negativni efekti nastavljaju se i u razdoblju nakon 2013. godine.

Promatrani su:

- Efekti roaming regulacije, od 01.07.2013.
- Efekti utjecaja pada cijene terminacije u pokretnu mrežu (pad sa 19,5 lp/min na prosjek cijena iz EU modela je 9,25 lipa), od 01.04.2013.
- Efekti pada cijene terminacije u pokretnu mrežu za međunarodni promet (pad sa 1,28kn/min na 9,25lp/min), od 01.04.2013.

Procijenjeni negativni efekt na vrijednost ukupnog domaćeg tržišta u pokretnim mrežama tijekom 2013. godine procjenjujemo na 495 milijuna HRK.

Smatramo da tako značajan udar na vrijednost tržišta samo u 2013. godini nije opravdan i da se usklađivanje s regulatornim smjericama EU treba provesti na primjeren način, što svakako nije padom cijene terminacije u pokretnu mrežu na razinu troškovno usmjerene cijene iz troškovnih modela, odmah po donošenju odluke u ovoj analizi tržišta.

Smatramo da je interes svih zainteresiranih strana osigurati dugoročnu stabilnost tržišta i implementaciju novih tehnologija koje, kroz rast investicija i ponudu novih usluga krajnjim korisnicima.

Mjere koje brišu tako značajna financijska sredstva iz prihoda operatora i iz vrijednosti tržišta elektroničkih komunikacija, a samim time i iz nacionalnog BDP-a, umanjenih prihoda državnog proračuna, svakako neće doprinijeti ostvarivanju takvih dugoročnih ciljeva.

5. Alternativni modeli implementacije obveze nadzora cijene terminacije poziva

Također bi željeli spomenuti i modele regulacije koji su održavani u pojedinim zemljama usprkos tome što su iste bile obvezne primijeniti standarde EU regulative, kao primjer da svaka zemlja može u određenoj mjeri zaštititi vlastite nacionalne interese, na način da ne primjenjuje svako pravilo u doslovnom smislu.

Na tome tragu je iznesen i naš prijedlog ranije u ovom očitovanju, za kojeg smatramo da može pomiriti i regulatorne zahtjeve koji se preuzimaju ulaskom RH u EU, ciljeve HAKOM-a i interese operatora, s konačnim ciljem zadovoljstva krajnjih korisnika ponudom i kakvoćom usluga.

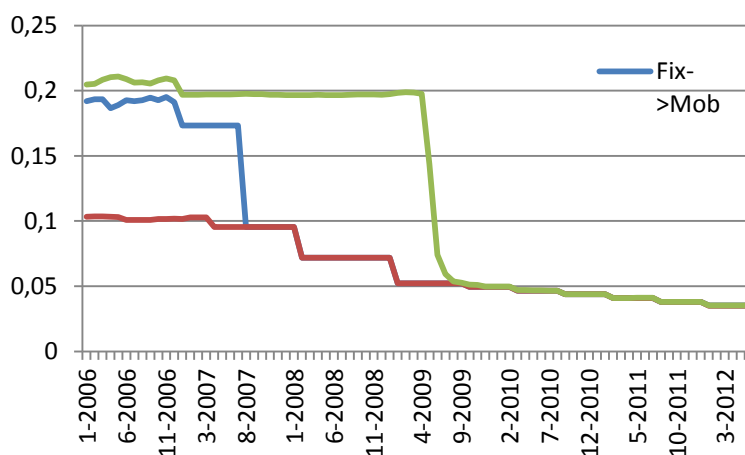
I) Njemačka

Regulatorno tijelo Savezne Republike Njemačke (Bundesnetzagentur) omogućilo je operatorima da imaju veće cijene terminacije poziva za međunarodne operatore koji također naplaćuju više cijene poziva za međunarodne pozive od cijene za nacionalne pozive, rješenjem BK 3b-12/005 od 01.12.2012.

Iako regulatorno tijelo podržava simetriju međunarodne i nacionalne cijene terminacije u pokretne mreže, pod određenim uvjetima, operatorima je dozvoljeno da imaju višu cijenu terminacije poziva u odnosu na cijenu terminacije za nacionalne pozive, za operatore koji nisu iz država članica EU.

U ovom primjeru važno je napomenuti sa se takva praksa rukovodi interesima Savezne Republike Njemačke u vanjskoj trgovini, te da je ocijenjena kao fer praksa, i davanjem jednakih mogućnosti svim operatorima da zaštite vlastite interese. Na tome tragu je i osnova našeg prijedloga, da se u najvećoj mjeri zaštite interesi RH, posebno zbog nastavka depresije u gospodarskim kretanjima.

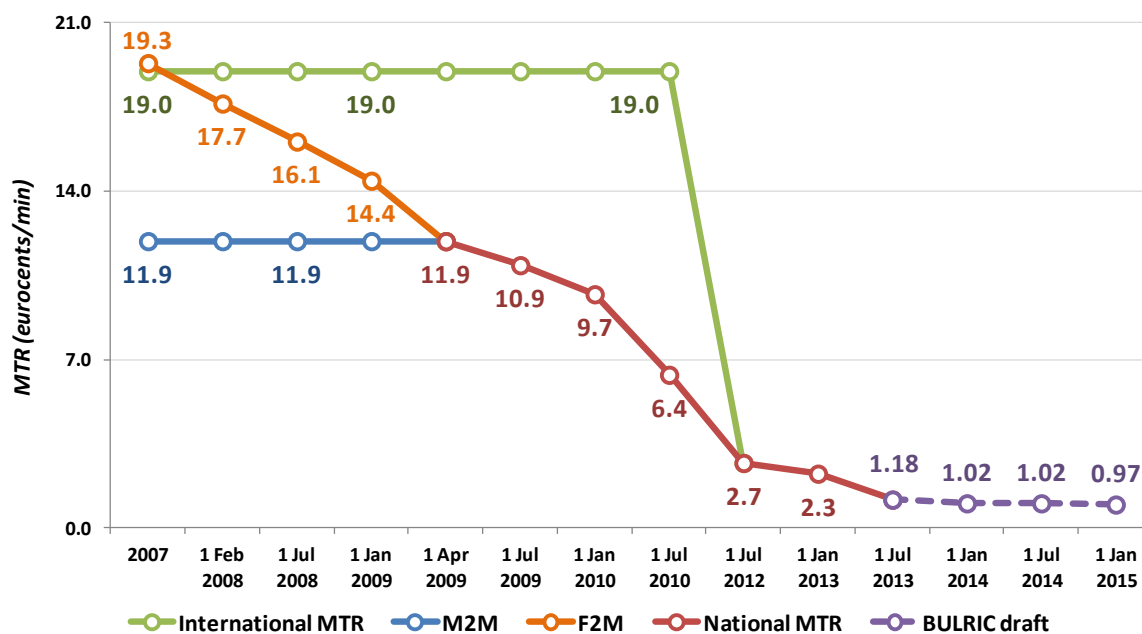
II) Slovenija

Slika 3. Slovenija, kretanje cijena terminacije poziva u pokretne mreže

Iz navedenog prikaza je vidljivo da je usprkos tome što se Republika Slovenija pridružila EU 1. svibnja 2004. godine, cijena terminacije u pokretne mreže za međunarodni promet tek sredinom 2009.g. izjednačena sa cijenom terminacije za nacionalni promet. Također je jasno vidljiv pristup *glidepath* modelom u koracima u trajanju godine dana.

III) Bugarska

Slika 4. Bugarska, kretanje cijena terminacije poziva u pokretne mreže

Dodatne informacije vezano uz regulatorne mjere u Bugarskoj:

- Cijena terminacije u pokretne mreže je regulirana od veljače 2008.g.;
- U travnju 2009.g., cijene terminacije za pokretne mreže su izjednačene za pozive originirane u pokretnim i u nepokretnim mrežama;
- Pad cijena terminacije u pokretne mreže u periodu 2008-2010.g. iznosio je 68% za pozive originirane u nepokretnim mrežama, i 45% za pozive iz pokretnih mreža;
- Nova regulacija u primjeni je od srpnja 2012.g. (dvije godine nakon prethodnog smanjenja cijena) – Cijena međunarodne terminacije u pokretne mreže izjednačena je sa cijenom nacionalne terminacije u pokretne mreže (smanjenje od 86% za cijenu međunarodne, odnosno 58% za cijenu nacionalne terminacije u pokretne mreže u prvom koraku modela padajuće cijene - glidepath)
- Primjena BU LRIC modela za definiranje cijene terminacije poziva u pokretne mreže očekuje se od srpnja 2013.g. (sa 46%-im smanjenjem u prvom koraku modela padajuće cijene).

Iz navedenog primjera možemo zaključiti da je cijena međunarodne terminacije u pokretne mreže ostala na višoj razini i nakon ulaska Republike Bugarske u EU (1. siječnja 2007.g.) i to u razdoblju duljem od tri godine. Također cijena koja je rezultat troškovnog modela nije u primjeni s 1.siječnja 2013.g. usprkos regulatornim preporukama koji vrijede za članice EU.

Zaključno, kroz tri prethodno navedena primjera možemo vidjeti alternative u pristupu regulaciji cijene terminacije poziva u pokretne mreže, iz kojeg je najvažnije uvidjeti da su pojedine države imale različite pristupe u interpretaciji regulatorne obveze nadzora cijena. Iako su navedene države članice EU, nije moguće zaključiti da postoji obveza da se EU regulatorni okvir mora tumačiti na striktno određeni način.

Nadamo se da smo kroz naše očitovanje uspjeli dostaviti dovoljno činjenica i pokazatelja koji argumentiraju naše zahtjeve koje smo istaknuli na početku ovog dopisa, vezano za reviziju predloženog načina implementacije mjere nadzora cijene, putem primjene *glidepath* modela odvojeno za cijenu nacionalne terminacije, i cijenu međunarodne terminacije u pokretne mreže.

S obzirom da ova tema ima izuzetno značajan utjecaj na poslovanje nacionalnih operatera, izravan utjecaj na vrijednost tržišta i njegova kretanja u budućnosti, značajan utjecaj na nacionalni BDP, razinu investicija od strane industrije i gospodarstvo RH u cjelini, smatramo da je nužno, prije donošenja konačnih odluka, održati i **zajednički sastanak predstavnika industrije pokretnih mreža s predstavnicima HAKOM-a** u cilju postizanja razumijevanja oko ovdje prikazanih argumenata i činjenica.

Nadamo se da će HAKOM u potpunosti uvažiti naše komentare i provesti promjene u predloženim regulatornim mjerama, koje su zaista utemeljene i opravdane, i u interesu korisnika usluga i tržišta elektroničkih komunikacija u Republici Hrvatskoj.

Srdačan pozdrav,
VIPnet d.o.o.

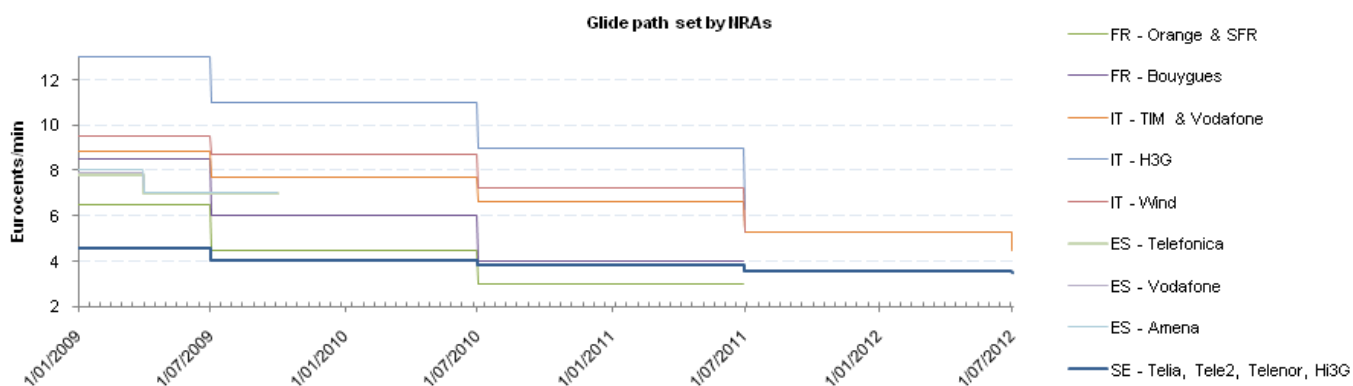
Prilog 1. Obradeni podaci o implementaciji Preporuke EK o regulatornom tretmanu cijena terminacije poziva (izvor: Cullen International)

Država	Preporuka EK - implementacija			
	<i>Datum primjene definiran</i>	<i>Datum primjene</i>	<i>LRIC cijena definirana</i>	<i>Iznos LRIC MTR-a</i>
AT	NE		DA	0,8049
BE	DA	01.01.2013	DA	1,08
DK	DA	01.01.2013	DA	1,08
FI	NE		NE	
FR	DA	01.01.2013	DA	0,8
DE	NE		NE	
GR	DA	01.01.2013	NE	
IE	DA	01.07.2014	NE	
IT	DA	01.07.2013	DA	0,98
LU	NE		NE	
NL	NE (sud)		NE (sud)	
PT	DA	31.12.2012	DA	1,27
ES	DA	01.07.2013	DA	1,09
SE	NE		NE	
UK	DA	01.04.2013	DA	0,87
BG	DA	01.07.2013	NE	
CY	NE		NE	
CZ	NE		NE	
EE	NE		NE	
HU	DA	01.01.2014	NE	
LV	NE		NE	
LT	DA	31.12.2012	NE	
MT	DA	01.07.2013	NE	
PL	NE		NE	
RO	NE		NE	
SK	DA	01.01.2013	NE	
SI	DA	01.01.2013	DA	3,24
			Prosjek:	0,01225 EUR

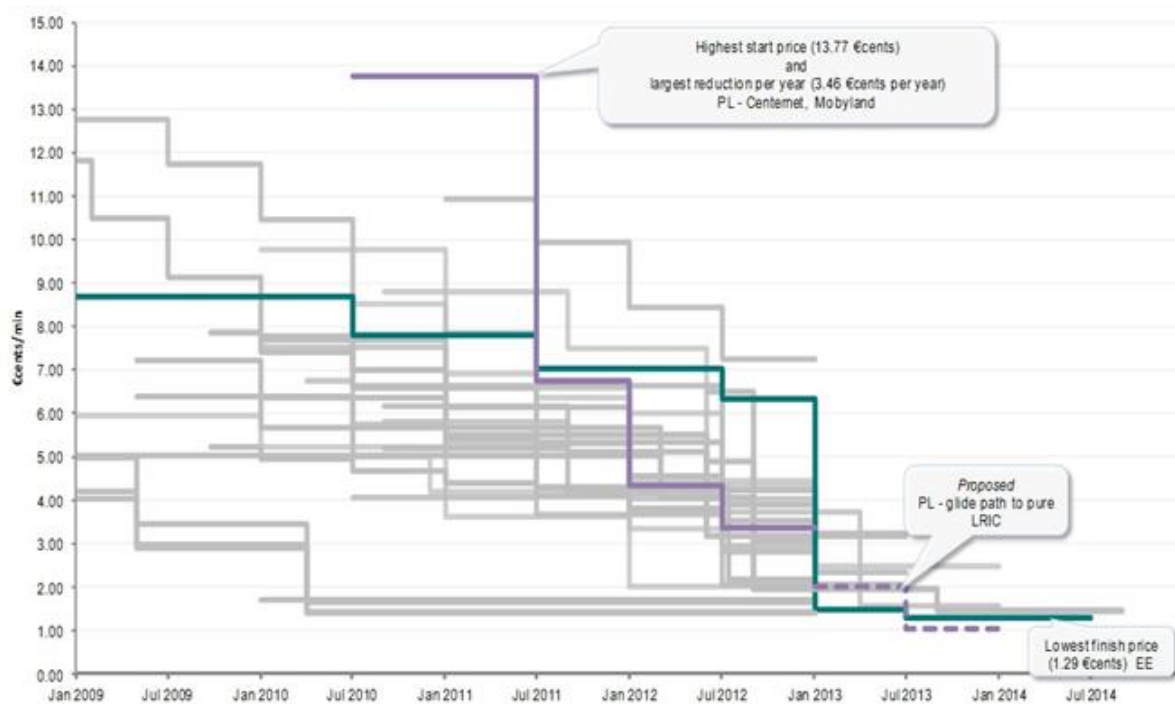
Tablica p1. Implementacija Preporuke EK

Država	Glidepath elementi						
	Glidepath	Početna vrijednost	Završna vrijednost	Početak	Završetak	GP trajanje (godina)	Omjer GP cijena
AT		>5,72	0,8049	16.06.2009	01.01.2013	3,5	6,74
BE		4,52	1,08	01.08.2010	01.01.2013	2,4	4,19
DK		8,32	1,08	01.05.2009	31.12.2013	4,7	7,70
FI	NE						
FR		2	0,8	01.07.2011	31.12.2013	2,5	2,50
DE	NE						
GR	NE						
IE	DA	2,6	1,04	01.01.2013	01.07.2014	1,5	2,50
IT	NE						
LU	NE						
NL		5,6	2,4	07.07.2010	01.09.2012	2,2	2,33
PT		6,5	1,27	24.05.2010	31.12.2012	2,6	5,12
ES		7	1,09	16.10.2009	01.07.2013	3,7	6,42
SE	NE						
UK		5,6	0,846	01.04.2011	31.12.2015	4,8	6,62
BG		>2,39/2,8	?	01.07.2012	01.07.2013	1,0	
CY	?						
CZ		>6,57	2,18	01.07.2010	01.01.2013	2,5	3,01
EE		6,32	1,29	01.01.2013	30.06.2015	2,5	4,90
HU		>5,95	2,49	<01.01.2009	01.01.2013	4,0	2,39
LV		>6,75	1,57	01.04.2010	01.04.2013	3,0	4,30
LT		>5,22/2,61	2,02/1,01	01.01.2010	01.01.2012	2,0	2,58
MT	NE						
PL		>4,05	2,95	01.07.2010	01.07.2012	2,0	1,37
RO	NE						
SK		>7,92	3,18	01.02.2010	31.05.2013	3,3	2,49
SI		5,23	3,24	01.01.2010	01.01.2013	3,0	1,61
Prosjek:						2,80 god.	3,93

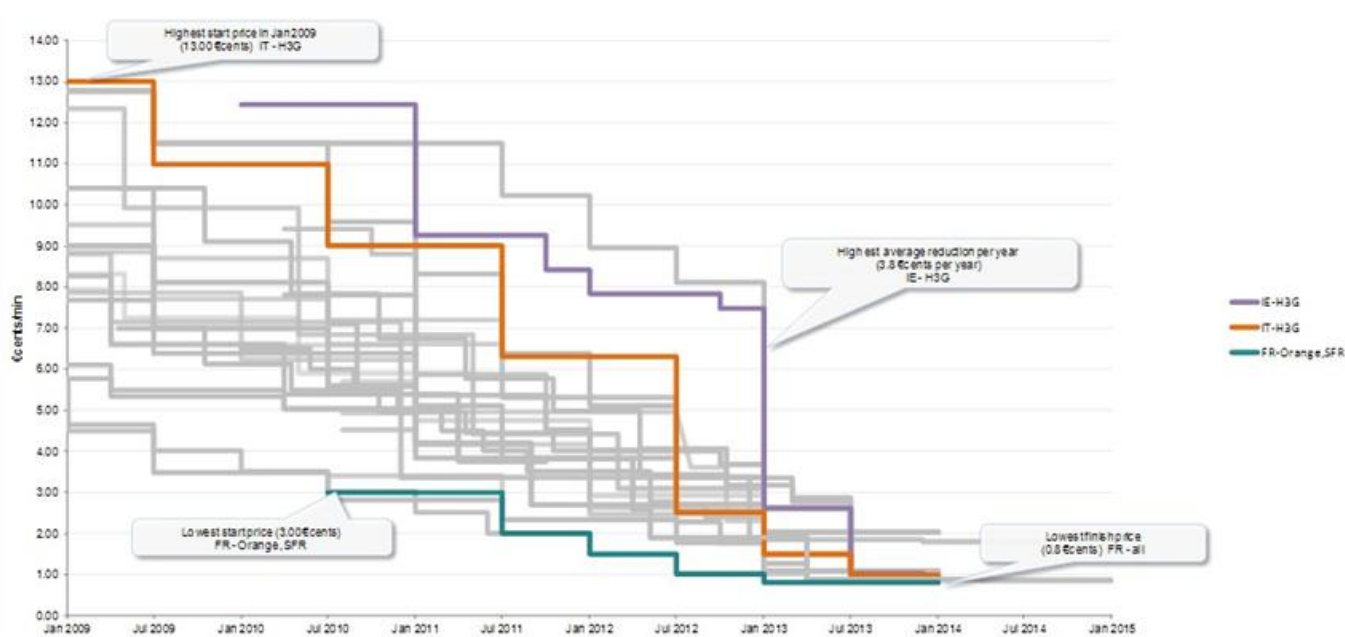
Tablica p2. Implementacija Glidepath modela

Slika p1. Cross-Country Analysis January 2009 – trajanje koraka u Glidepath modelu, prvobitni modeli

Slika p2. Central and Eastern Europe, Cross-Country Analysis December 2012 – trajanje koraka u Glidepath modelu, kasniji modeli

Slika p3. Western Europe - Cross-Country Analysis December 2012– trajanje koraka u Glidepath modelu, kasniji modeli